Οι οικονομικές επιπτώσεις της κανονιστικής ρύθμισης στον τομέα των ελευθέρων επαγγελμάτων στα διάφορα κράτη μέλη

Κανονιστική ρύθμιση των επαγγελματικών υπηρεσιών

Iain Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogus
και άλλοι

Συνοπτική παρουσίαση

Μελέτη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΓΔ Ανταγωνισμού *

Διευθυντής IHS: Bernhard Felderer

Ιανουάριος 2003

*Το περιεχόμενο της μελέτης δεν αντικατοπτρίζει κατ' ανάγκην τη γνώμη ή τη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Institut für Höhere Studien (IHS), Wien
Institute for Advanced Studies, Vienna

Συνοπτική παρουσίαση

Η παρούσα μελέτη συγκρίνει τη νομοθεσία, τους κανόνες και τους κώδικες πρακτικής που διέπουν την άσκηση διαφόρων επαγγελμάτων στα διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης..

Τα επαγγέλματα που καλύπτει η μελέτη ανήκουν στον τομέα των νομικών υπηρεσιών (δικηγόροι και συμβολαιογράφοι), της λογιστικής (λογιστές, ελεγκτές και σύμβουλοι φορολογικών θεμάτων) καθώς και των φαρμακευτικών υπηρεσιών (φαρμακοποιοί)

Παρότι υπάρχει ένα θεωρητικό υπόβαθρο για την κανονιστική ρύθμιση, ιδίως όσον αφορά την αυτο-ρύθμιση των ελεύθερων επαγγελμάτων, οι περισσότερες μελέτες μέχρι στιγμής είχαν ως αντικείμενο τη σύγκριση της κατάστασης που επικρατεί στις διάφορες πολιτείες των ΗΠΑ. Διακρίνουμε μεταξύ θεωριών που προσφέρουν απαντήσεις στο ερώτημα «προς τι η κανονιστική ρύθμιση των ελευθέρων επαγγελμάτων;» και εκείνων που προσφέρουν απαντήσεις στο ερώτημα «για ποιο λόγο υπάρχει συχνά υπερβολική κανονιστική ρύθμιση;» Η διάκριση αυτή γίνεται επειδή ναι μεν υπάρχει συγκεκριμένη κανονιστική βάση και για τις τέσσερις κατηγορίες ελευθέρων επαγγελμάτων σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά το πεδίο εφαρμογής και η ένταση των κανονιστικών ρυθμίσεων παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτό οδηγεί στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα τα οποία πραγματεύεται η μελέτη και ιδίως το ερώτημα του σε ποιο βαθμό και σε ποιους τομείς διαφέρει η κανονιστική ρύθμιση από χώρα σε χώρα και, συγκεκριμένα, ποιες είναι οι οικονομικές επιπτώσεις της ρύθμισης στα κράτη μέλη. Η μελέτη ακολουθεί μια συγκριτική προσέγγιση με βάση υφιστάμενες πληροφορίες που παρασχέθηκαν για την πραγματοποίησή της όσον αφορά τα ελεύθερα επαγγέλματα στα κράτη μέλη. Δεδομένου ότι δεν υπήρχαν επαρκή βασικά στοιχεία όσον αφορά τις κανονιστικές ρυθμίσεις ή τον αντίκτυπό τους, εστάλησαν ερωτηματολόγια στους επαγγελματικούς φορείς όλων των επαγγελματικών κλάδων που καλύπτει η μελέτη, σε όλα τα κράτη μέλη, καθώς και στους αντίστοιχους φορείς που εκπροσωπούν τα ελεύθερα επαγγέλματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε ορισμένες αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Τα ερωτηματολόγια απέβλεπαν στη συγκέντρωση λεπτομερών

στοιχείων όσον αφορά τη ρύθμιση της εισόδου και της συμπεριφοράς στην αγορά και τις πρόσφατες αλλαγές στις κανονιστικές ρυθμίσεις, καθώς και στη συγκέντρωση βασικών οικονομικών στοιχείων σχετικά με την αγορά κάθε επαγγέλματος. Επιπλέον, στο δεύτερο μέρος της έκθεσης περιλαμβάνονται 17 περιπτωσιολογικές μελέτες στις οποίες αναφέρονται με λεπτομέρειες τα κανονιστικά και τα οικονομικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων επαγγελμάτων σε συγκεκριμένα κράτη μέλη.

Η συγκριτική ανάλυση απαιτεί συγκρίσιμα δεδομένα: όσον αφορά τις κανονιστικές ρυθμίσεις αυτό επιτεύχθηκε με την ανάπτυξη ειδικών κανονιστικών δεικτών, ενώ όσον αφορά την κατάσταση των αγορών, κύρια πηγή δεδομένων υπήρξε η Ευρωστάτ και, στις περιπτώσεις που υπήρχε συμβατότητα, οι στατιστικές υπηρεσίες των κρατών μελών. Τα δεδομένα περιορίζονται συνήθως στον όγκο των δραστηριοτήτων και την απασχόληση (ελευθέρων επαγγελματιών και γενικότερα) Άλλα συναφή οικονομικά δεδομένα περιλαμβάνουν τιμές, δαπάνες και έσοδα. Η απόκτηση στοιχείων ως προς τις μεταβλητές αυτές για μία, έστω, χώρα παρουσιάζει πολλές δυσκολίες μεταξύ των οποίων η μη διαθεσιμότητα των στοιχείων αυτών κατά χρονολογική σειρά (ή, στις περισσότερες περιπτώσεις, η πλήρης ανυπαρξία τους) και το γεγονός ότι συχνά δεν επιτρέπεται η δημοσίευσή τους. Παρά ταύτα, η μελέτη κατάφερε να αποδείξει την ύπαρξη τάσεων στους τομείς αυτούς, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία.

Η μελέτη των συστημάτων κανονιστικής ρύθμισης για τα ελεύθερα επαγγέλματα στα κράτη μέλη διακρίνει μεταξύ δύο μεγάλων κατηγοριών κανονιστικών ρυθμίσεων: ρύθμιση της εισόδου στην αγορά και ρύθμιση της «συμπεριφοράς στην αγορά».Τυπικές *ρυθμίσεις εισόδου στην αγορά* είναι τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα (επίσημα πιστοποιητικά όπως πτυχία πανεπιστημίου, η διάρκεια άσκησης του επαγγέλματος ή/και επαγγελματικές εξετάσεις), η εγγραφή ή συμμετοχή σε επαγγελματικό φορέα, κανόνες περί τομέων περιορισμένης πρόσβασης (ήτοι αποκλειστικό δικαίωμα παροχής συγκεκριμένων υπηρεσιών ή αγαθών για ένα ή, ενίοτε, περισσότερα επαγγέλματα) και σε ορισμένες περιπτώσεις, ο έλεγχος των οικονομικών αναγκών. Τυπικές *ρυθμίσεις της συμπεριφοράς* είναι η ρύθμιση των τιμών και αμοιβών (πάγιες τιμές, ελάχιστες ή/και ανώτατες τιμές κλπ), η ρύθμιση της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, η ρύθμιση του τόπου εγκατάστασης και του

φάσματος των παρεχόμενων υπηρεσιών (γεωγραφικοί περιορισμοί στην παροχή υπηρεσιών, περιορισμοί στην ίδρυση υποκαταστημάτων), περιορισμοί στη διεπαγγελματική συνεργασία ή περιορισμοί όσον αφορά τη νομική μορφή (π.χ. αν επιτρέπεται η σύσταση εταιρείας και υπό ποίες προϋποθέσεις).

Για την απλούστευση της αρκετά πολύπλοκης κατάστασης όσον αφορά τα διάφορα είδη κανονιστικών ρυθμίσεων που ισχύουν για τα διάφορα επαγγέλματα σε κάθε χώρα, υπολογίσθηκε ανά κατηγορία ελευθέρων επαγγελμάτων και ανά κράτος μέλος ένας δείκτης κανονιστικής ρύθμισης τόσο για την είσοδο όσο και για τη συμπεριφορά στην αγορά. Στη συνέχεια οι διάφοροι δείκτες εισόδου και συμπεριφοράς στην αγορά συνδυάσθηκαν σε έναν γενικό δείκτη κανονιστικής ρύθμισης για κάθε κατηγορία ελευθέρων επαγγελμάτων. Ο πίνακας που ακολουθεί περιλαμβάνει τους συνολικούς δείκτες κανονιστικής ρύθμισης για όλους τους τομείς ελευθέρων επαγγελμάτων για τους οποίους έγιναν οι σχετικοί υπολογισμοί (Σημείωση: εξαιρουμένων των συμβολαιογράφων).

Όσο περισσότερες κανονιστικές ρυθμίσεις υπάρχουν (ένταση ρύθμισης) τόσο υψηλότερος ο δείκτης (εντός μιας κλίμακας από το 0 έως το 12). Όλοι οι δείκτες κανονιστικής ρύθμισης με τιμή 5 και άνω παρουσιάζονται σε μαύρο φόντο, οι δείκτες μεταξύ 2,5 και 4,9 σε γκρίζο φόντο και οι δείκτες κάτω του 2,5 σε λευκό φόντο.

Χώρες με υψηλά επίπεδα κανονιστικής έντασης είναι η Αυστρία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και, με ορισμένες εξαιρέσεις στον τομέα των τεχνικών υπηρεσιών, η Γερμανία και η Γαλλία (και, ενδεχομένως, και η Ελλάδα). Το Βέλγιο, η Ισπανία (και, ενδεχομένως, η Πορτογαλία) φαίνεται ότι ανήκουν στη μεσαία κατηγορία ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία (με εξαίρεση τους φαρμακοποιούς), οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία, η Φινλανδία και η Δανία (η τελευταία πάλι με εξαίρεση τους φαρμακοποιούς) χαρακτηρίζονται από μάλλον φιλελεύθερα ρυθμιστικά καθεστώτα (τουλάχιστον από *συγκριτική* άποψη, εντός της ΕΕ).

<u>Συνολικοί δείκτες κανονιστικής ρύθμισης του IHS για τα διάφορα ελεύθερα επαγγέλματα</u>

	Λογιστές	Νομικά επαγγέλματα	Αρχιτέκτονες	Μηχανικοί	Φαρμακοποιοί
Αυστρία	6.2	7.3	5.1	5	7.3
Βέλγιο	6.3	4.6	3.9	1.2	5.4
Δανία	2.8	3.0	0	0	5.9
Φινλανδία	3.5	0.3	1.4	1.3	7.0
Γαλλία	5.8	6.6	3.1	0	7.3
Γερμανία	6.1	6.5	4.5	7.4	5.7
Ελλάδα	5.1	9.5	δ.υ.	δ.υ.	8.9
Ιρλανδία	3.0	4.5	0	0	2.7
Ιταλία	5.1	6.4	6.2	6.4	8.4
Λουξεμβούργο	5	6.6	5.3	5.3	7.9
Κάτω Χώρες	4.5	3.9	0	1.5	3.0
Πορτογαλία	δ.υ.	5.7	2.8	δ.υ.	8
Ισπανία	3.4	6.5	4.0	3.2	7.5
Σουηδία	3.3	2.4	0	0	12
Ηνωμένο Βασίλειο	3.0	4.0	0	0	4.1

Όσον αφορά τους διάφορους επαγγελματικούς τομείς οι εκτενέστερες/περιοριστικότερες κανονιστικές ρυθμίσεις αφορούν τα *φαρμακεία/φαρμακοποιούς*. Μόνον η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν συγκριτικά χαμηλούς δείκτες κανονιστικής ρύθμισης. Στον τομέα των *αρχιτεκτόνων* και ιδίως των *μηχανικών* η κατάσταση είναι μάλλον διχασμένη: όσον αφορά την είσοδο στην αγορά ορισμένες χώρες εφαρμόζουν πολύ περιοριστικά μοντέλα χορήγησης αδειών (ιδίως στην Αυστρία, τη Γερμανία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο) σε άλλες χώρες, όμως, εφαρμόζεται βασικά η πιστοποίηση για την άσκηση ελεύθερων επαγγελμάτων χωρίς ή με πολύ περιορισμένα αποκλειστικά καθήκοντα (π.χ. Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Κάτω Χώρες, Φινλανδία, Δανία). Στις περισσότερες χώρες, οι ρυθμίσεις όσον αφορά τη συμπεριφορά για τους αρχιτέκτονες και μηχανικούς είναι λιγότερο περιοριστικές σε σχέση με άλλες κατηγορίες επαγγελμάτων. Αυτό ισχύει ακόμη και στις περιπτώσεις που υπάρχουν υψηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης όσον αφορά την είσοδο στην αγορά. Στον κλάδο των *νομικών υπηρεσιών* (δικηγόροι) παρατηρούνται όλες οι διαβαθμίσεις κανονιστικής ρύθμισης όσον αφορά την είσοδο στην αγορά. Το ίδιο ισχύει για τη ρύθμιση της συμπεριφοράς. Αυτό έχει ως συνέπεια μεγάλη διαφοροποίηση στους γενικούς δείκτες κανονιστικής ρύθμισης: από πολύ χαμηλά επίπεδα (Σουηδία, Φινλανδία) έως πολύ υψηλά (Ελλάδα, Αυστρία, Γαλλία, Ισπανία, Γερμανία και άλλοι). Όσον αφορά τις *υπηρεσίες λογιστικής,* σε όλες τις χώρες, η είσοδος στην αγορά περιλαμβάνει

ορισμένα χαρακτηριστικά του μοντέλου της άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, αλλά το πεδίο των αποκλειστικών δικαιωμάτων παροχής υπηρεσιών διαφέρει πολύ από χώρα σε χώρα. Το ίδιο ισχύει και για τα απαιτούμενα προσόντα, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Αν ληφθούν υπόψη και οι διαφορές στον βαθμό της κανονιστικής ρύθμισης της συμπεριφοράς προκύπτει μάλλον υψηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης π.χ. στο Βέλγιο, στην Αυστρία, στη Γερμανία, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ελλάδα και το Λουξεμβούργο. Σε όλες τις άλλες χώρες τα επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης είναι μεσαίας κατηγορίας. Ενδιαφέρον είναι ότι υψηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης στα λογιστικά επαγγέλματα πολύ συχνά συνοδεύονται από ανάλογες δομές στα νομικά επαγγέλματα (δικηγόροι).

Εκτός από τη γενικότερη επισκόπηση των κανονιστικών συστημάτων για τα ελεύθερα επαγγέλματα σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μελέτη περιλαμβάνει και αναλυτικές περιπτωσιολογικές μελέτες για κάθε επάγγελμα. Πρόκειται για ένα μίγμα χωρών με χαμηλά και υψηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης. Κάθε υποομάδα περιλαμβάνει τα εξής κράτη μέλη ανά κατηγορία επαγγέλματος: για τις νομικές υπηρεσίες (δικηγόροι, συμβολαιογράφοι) - Δανία, ΗΒ/Αγγλία και Ουαλία, Ιταλία, Γερμανία και Γαλλία· για τις λογιστικές υπηρεσίες (λογιστές, ελεγκτές και φορολογικοί σύμβουλοι) – Ιταλία, Κάτω Χώρες, Γερμανία, Γαλλία· για τεχνικές υπηρεσίες (αρχιτέκτονες και μηχανικοί) – Αυστρία, Φινλανδία, Γαλλία, Ισπανία και για τις φαρμακευτικές υπηρεσίες (φαρμακοποιοί) – Ιρλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία και Γερμανία.

Στόχος των περιπτωσιολογικών μελετών είναι όχι μόνο η ανάλυση της λειτουργικότητας των διαφόρων τύπων κανονιστικών καθεστώτων αλλά και η διαπίστωση και ο σχολιασμός των τάσεων που παρατηρούνται στο πεδίο της κανονιστικής μεταρρύθμισης. Αυτό που είναι φανερό, από την άποψη αυτή, είναι ένας μεγάλος βαθμός «σταθερότητας συστήματος». Στο πλαίσιο αυτό διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει καμία πλήρης αλλαγή συστήματος (από το σύστημα της χορήγησης αδειών στο σύστημα της πιστοποίησης ή αντίστροφα) και ότι σπάνια επιτρέπεται σε άλλους παρόχους υπηρεσιών να παράσχουν υπηρεσίες τις οποίες, κατά κανόνα, παρέχουν κατ' αποκλειστικότητα ένα ή περισσότερα επαγγέλματα. Ωστόσο, παρατηρούνται συχνές αλλαγές του κανονιστικού πλαισίου, στον τομέα της ρύθμισης της συμπεριφοράς στην αγορά. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, οι αλλαγές αυτές λαμβάνουν τη μορφή της ελευθέρωσης της αγοράς (π.χ. όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών, τη διαφήμιση, τη νομική μορφή, την διεπαγγελματική συνεργασία). Η ελευθέρωση αυτή *σπάνια* συνοδεύεται από

τη θέσπιση αυστηρότερων ρυθμίσεων όσον αφορά την είσοδο στην αγορά. Εκτός από τις παραδοσιακές, σχετικά «αμυντικές» μορφές κανονιστικής ρύθμισης (για την είσοδο και τη συμπεριφορά στην αγορά) σε ορισμένες χώρες (αλλά όχι σε όλες) παρατηρείται μια τάση για περισσότερο προληπτικές μορφές προστασίας του καταναλωτή και διαχείρισης της ποιότητας, πράγμα το οποίο σημαίνει λιγότερες αντιανταγωνιστικές συνέπειες. Τα τελευταία χρόνια, σε αρκετές χώρες π.χ. κατέστη υποχρεωτική η ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης για διάφορα επαγγέλματα (ή, στις περιπτώσεις που ήδη υπήρχε, διευρύνθηκε). Άλλα παραδείγματα είναι η εισαγωγή της υποχρεωτικής συνεχούς επιμόρφωσης, οι διευκολύνσεις για εξειδίκευση ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, ειδικά προαιρετικά συστήματα πιστοποίησης ή/και αξιολόγησης των επιδόσεων.

Η έκθεση παρέχει επίσης μια ανάλυση των επιδόσεων στον τομέα των επαγγελματικών υπηρεσιών. Οι πίνακες κατανομής βασικών δεικτών (ανά χώρα και επάγγελμα), όπως η πυκνότητα επαγγελματιών (ανά εκατομμύριο πληθυσμού), ο κύκλος εργασιών κατά κεφαλή και ανά άτομο δραστηριοποιούμενο στον κλάδο (προσαρμοσμένου βάσει των τιμών και το ύψος του ΑΕΠ) αξιολογούνται για να διαπιστωθούν τα επίπεδα υψηλής, μεσαίας και χαμηλής σχετικής απόδοσης. Τα επίπεδα απόδοσης σε όρους αποτελεσμάτων συγκρίνονται με τον βαθμό κανονιστικής ρύθμισης σε κάθε χώρα και επαγγελματικό κλάδο σύμφωνα με τους δείκτες κανονιστικής ρύθμισης. Από την ανάλυση και αξιολόγηση των νομικών, λογιστικών, τεχνικών και φαρμακευτικών επαγγελματικών υπηρεσιών διαφάνηκαν ορισμένες τάσεις οι οποίες συνοψίζονται ως εξής:

- Σχετικά υψηλά επίπεδα κύκλου εργασιών από έσοδα (αμοιβές) σε σύγκριση με τον αριθμό των ενεργών επαγγελματιών σε χώρες με υψηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης (συμπεριφορά και είσοδος στην αγορά). Ο όγκος των δραστηριοτήτων ανά επαγγελματία ενδέχεται να συνδέεται, έμμεσα, με την ύπαρξη υπερβολικών κερδών (σε σύγκριση με τα αποτελέσματα όταν ο ανταγωνισμός είναι λιγότερο περιορισμένος, αλλά δεν υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα ως προς τα κέρδη. Αυτό, φαίνεται απίθανο να οφείλεται στην ύπαρξη διαφορετικών τεχνολογιών ή σε άλλους παράγοντες ικανούς να αυξήσουν την παραγωγικότητα.

- Χαμηλά επίπεδα κύκλου εργασιών από έσοδα (αμοιβές) *–μόνον σε ευθέως ανάλογη σχέση* με τον αριθμό των ενεργών επαγγελματιών - σε χώρες με χαμηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης (συμπεριφορά

και είσοδος στην αγορά). Αυτό ισχύει και για επαγγέλματα και χώρες όπου το γενικό επίπεδο δραστηριοτήτων είναι στην ουσία υψηλότερο. Από αυτό, είναι συνάγεται το συμπέρασμα ότι η ύπαρξη χαμηλών επιπέδων κανονιστικής ρύθμισης δεν αποτελεί εμπόδιο στη δημιουργία πλούτου, αλλά αντίθετα λειτουργεί ως κίνητρο.

- Τάση για «ανακατατάξεις» στα επαγγέλματα και στις χώρες με χαμηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης, οι οποίες επιτρέπουν τον σχηματισμό μεγαλύτερων επιχειρηματικών μονάδων. Στα επαγγέλματα που μελετήθηκαν, αυτό δεν συνδέεται με ένα υψηλότερο του συνήθους επίπεδο δραστηριοτήτων (όγκος κατά κεφαλή) ούτε με υψηλή συγκέντρωση στην αγορά, εκτός από τον κλάδο των λογιστικών υπηρεσιών.

- Αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ βαθμού κανονιστικής ρύθμισης και παραγωγικότητας στην περίπτωση των νομικών, λογιστικών και τεχνικών υπηρεσιών. Δεδομένου ότι η χρησιμοποίηση του όγκου δραστηριοτήτων ως μέτρου δεν λαμβάνει υπόψη τις διαφορές στα επίπεδα τιμών και τα συνολικά επίπεδα παραγωγής και δεδομένου ότι ούτε οι τεχνολογικές διαφορές μεταξύ χωρών ούτε τα χαμηλότερα επίπεδα απασχόλησης συνιστούν, κατά τα φαινόμενα, αποφασιστικό παράγοντα για αυξημένη παραγωγικότητα στην προκειμένη περίπτωση, η αντιστρόφως ανάλογη αυτή σχέση ενδέχεται να οφείλεται σε ανεπαρκή δυνητική παραγωγή στις χώρες και τα επαγγέλματα με υψηλά επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης.

Επισημαίνεται ότι επιπτώσεις όπως αυτές που περιγράφονται παραπάνω, δεν οφείλονται αυτομάτως στην κανονιστική ρύθμιση. Ωστόσο, η ύπαρξη ορισμένων τύπων περιοριστικής αντιανταγωνιστικής ρύθμισης αναμφίβολα τρέφει την ιδέα ότι τέτοιες κανονιστικές δομές μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιούνται από τα επαγγέλματα για την απόκτηση οικονομικών αποτελεσμάτων που είναι υπέρ αυτών αλλά αντιτίθενται στις ανάγκες και στα συμφέροντα των καταναλωτών εν γένει.

Τα εμπειρικά αυτά συμπεράσματα ανταποκρίνονται στις προβλέψεις των θεωριών περί «ιδιωτικών συμφερόντων», ιδίως για τα θέματα που κατά τους οικονομολόγους άπτονται της «αναζήτησης εισοδημάτων» [rent-seeking]. Μολονότι απαιτείται λεπτομερέστερη οικονομική ανάλυση για να μετρηθεί η βαρύτητα των επιπτώσεων αυτών και να αξιολογηθούν από στατιστική άποψη – τα στοιχεία για μια τέτοια ανάλυση δεν είναι διαθέσιμα επί του

παρόντος – μπορούμε, τουλάχιστον να θεωρήσουμε τις επιπτώσεις αυτές ως κάτι παραπάνω από απλές υποθέσεις εργασίας.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία είναι αδύνατο να υπολογιστεί ο αντίκτυπος των διαφορών μεταξύ κανονιστικών καθεστώτων στην ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στους καταναλωτές, αλλά δεν υπάρχουν ενδείξεις διάλυσης της αγοράς στα κράτη μέλη όπου διαπιστώθηκαν χαμηλότερα επίπεδα κανονιστικής ρύθμισης. Συνεπώς, δεν υφίσταται λόγος αμφισβήτησης της υψηλής ποιότητας και των θεμελιωδών αξιών των παρεχόμενων επαγγελματικών υπηρεσιών, *ανεξαρτήτως* χαμηλών ή υψηλών επιπέδων κανονιστικής ρύθμισης.

Παρά ταύτα, αν υποτεθεί ότι υπάρχει εύλογη ομοιογένεια στην ποιότητα των υπηρεσιών που μελετήσαμε και παρά τις πρόσφατες τάσεις ελευθέρωσης των αγορών, τα διαθέσιμα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι, σε πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως σε εκείνα με περιοριστικά ρυθμιστικά καθεστώτα, εξαιτίας των κανονιστικών ρυθμίσεων, τα αποτελέσματα είναι κατώτερα από τα δυνάμενα να επιτευχθούν για το σύνολο της οικονομίας (και για τους καταναλωτές, συγκεκριμένα) και μάλιστα σε διαφορετικό βαθμό για τα νομικά, λογιστικά, τεχνικά και φαρμακευτικά επαγγέλματα.

Από την μελέτη, οδηγούμεθα στο γενικό συμπέρασμα ότι οι στρατηγικές χαμηλών επιπέδων κανονιστικής ρύθμισης που είναι αποτελεσματικές σε ένα κράτος μέλος θα μπορούσαν να αποδειχθούν εξίσου αποτελεσματικές σε άλλα κράτη μέλη χωρίς να μειωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων επαγγελματικών υπηρεσιών με απώτερο αποτέλεσμα να ωφεληθούν οι καταναλωτές.

© 2003 Institute for Advanced Studies (IHS),

Stumpergasse 56, A-1060 Vienna • ☎ +43 1 59991-0 • Fax +43 1 59991-555 • http://www.ihs.ac.at